

'Bu Duvarlar Bizim Hatırlama Defterimiz': Bir Hafıza Mekanı Olarak İstanbul Aya Panteleymon Ortodoks Kilisesi

'These walls are our recall diary': İstanbul Aya Panteleymon Ortodoks Church

Ayla Deniz^{*1}, E. Murat Özgür¹

¹Ankara Üniversitesi, Sıhhiye Kampüsü, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Ankara

Öz: Hafıza mekânları, toplumların ortak tarihinin ve kültürünün izlerini taşırlar. Bu tür mekânlar toplum üyeleri tarafından ne kadar sık ve periyodik olarak kullanılırlarsa, o topluluğun gündelik hayatında o kadar yer tutmaya başlarlar. Bu tür mekânlar toplum üyelerinin bir araya gelişini sağladığı için ortak bir kimlik üretimine ve topluluğun ortak hafızasının oluşmasına hizmet ederler. Bu mekânlar içinde dini mekânların özel bir yeri vardır. Çünkü dini topluluklar, zaman içinde değişen her şeye karşın kendilerinin değişmediğine olan inancı taşırlar ki bu bir dini kimliği benimsemenin en önemli yollarından biridir. Özellikle yaşanan toplumun büyük çoğunluğunun benimsediği dinden farklı bir dine inananlar için bu tür mekânlar, grubun varoluşunun önemli unsurlarındandır. Bu noktada hareketle bu çalışmada, İstanbul Aya Panteleymon Ortodoks Kilisesi'nin İstanbul'daki Ortodoksların kolektif hafızasına etkisi konu edinilmiştir. Özellikle kilise cemaatinin kadın üyeleriyle yapılan derinlemesine görüşmeler ve gözlemler yoluyla kilisenin göçmenler için merkezi bir önemde olduğu ve nesiller arası kültür aktarımı mekânına dönüştüğü anlaşılmıştır. Yine farklı tarihsel dönemlere ilişkin bilgilerin de aktarıldığı bu kilise, göçmenlerin tanık olmadıkları geçmişleriyle de bağlantı kurmasına yol açmaktadır. Son olarak, çoğunluğu eski Sovyet halklarından olan cemaatin bazı üyelerinin, dini bir kimlikle var olmayan Sovyetleri, Ortodoks kimliğiyle birleştirerek yeni bir üst kimlik yaratmaya çalıştığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Hafıza mekânı, İstanbul, Aya Panteleymon, Ortodoks, Kilise

Abstract: It is possible to find traces of a society's collective memory in various places. The places where the members of a society practice their daily routines and/or visit frequently based on a schedule are especially strong in terms of social reproduction. Strengthening communication within a group, developing a sense of belonging and acquiring an identity related to that sense of belonging are all possible through this way. These places, where a group's memories are attached to, are therefore called "places of memory" and sanctuaries have a special place among them. Historically speaking, it is not a coincidence that these sanctuaries have generally been in the focus of societies' spatial organization. Places of memory and sanctuaries, which are also types of memory places, are elements of existence especially for groups of minorities who have a different ethnic composition than the majority. Based on that fact, this study focuses on the sense of St. Panteleimon Orthodox Church as a place of memory; a church which actively serves the Orthodox Christians living in Istanbul. In this respect, we aim to comprehend the practices of different migrant groups, who come together through a common religion, in the process of creating a common memory. In this study, which makes use of qualitative research methods, we observe that there have been interruptions in the historical existence of the church; however, it has been active once again in the last 30 years after the collapse of the Soviet Union. Despite historical interruptions, crisscrossing between generations and changes in meanings, the visitors of the church regard the building as a glue against historical disengagement and some of them create new identities by combining the idea of the Soviet Union as a modern commentary of the past with Orthodox Christianity.

Keywords: Place of memory, İstanbul, Aya Panteleymon Ortodoks, Church

---

* İletişim yazarı: Ayla Deniz, e-posta: adeniz@ankara.edu.tr /ayladeniz07@gmail.com